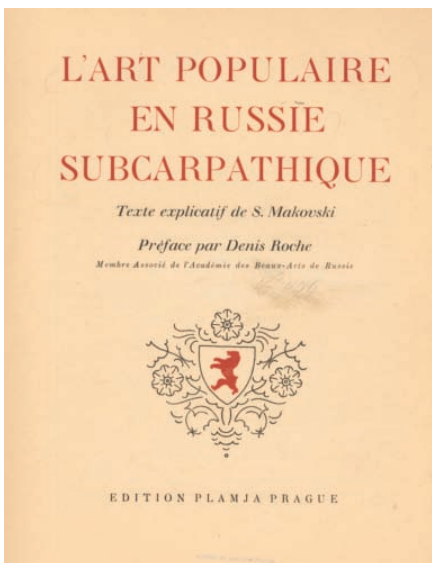

ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА – В ОРИГІНАЛАХ ТА ЦИФРОВИХ ФОРМАХ

Із усіх технологічних винаходів, якими ми користуємось, оцифрування різноманітних матеріалів, таких як документи, фотографії, карти, листівки, рукописи, партитури тощо для зберігання і для уможливлення доступу до них у всемережжі, є переважливим завданням установ, де зберігаються такі матеріали, а біб-

ліотеки у цьому на першому місці. 6 січня 2016 року Нью-Йоркська Публічна Бібліотека повідомила, що вона збільшила доступ до оцифрованих матеріалів загального надбання (public domain), щоб кожен міг вільно і необмежено користуватися цими матеріалами. Хтось, очевидно українець, перевіряв цей можливий доступ і ось знайшов у бібліотечній мережі оцифровані етнографічні фотографії із видання про народне мистецтво Закарпаття. Ця особа поділилась зі мною контактами цього видання і запитала, що я

знаю про це.

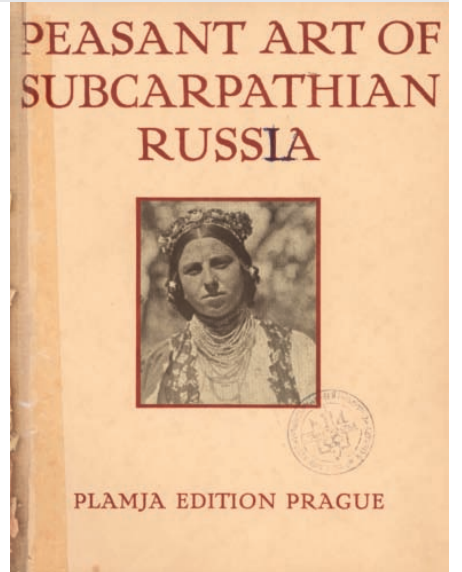
Це добра нагода похизуватися нашим Музеєм і Бібліотекою та скарбами, які у нас з б е р і - гаються. У наших біб-

ліотечних фондах є не тільки видання, яке було оцифроване Нью-Йоркською

Бібліотекою, ми ще маємо чотири окремі примірники цієї праці, видані у Празі видавництвом "Пламя" в 1925 і 1926 роках чотирма мовами – англійською, французькою, словацькою і російською і обмежене до 300 примірників кожною мовою. Назви книг такі: *Peasant Art of Subcarpathian Russia*, 1926, *L'Art Populaire en Russie Subcarpathique*, 1926, *Lidove' Uměni' Podkarpatske' Rusi*, 1925, і *Народное Искусство Подкарпатской Руси*, 1925. Усі чотири видання мають пояснювальний текст Сергія Маковського (1877-1962) який описує народну мистецьку творчість Закарпатського населення -- таких ремесел як різьба, кераміка, одяг і його прикраси, ткацтво і вишивка. Традиційно цих ремесел населення Закарпаття дотримувалося віками і зберегло до початку двадцятого століття. У кожній книзі є 100 чорнобілих світлин і 10 кольорових таблиць. Перекладач англійського примірника неправильно переклав назву книжки і замість того, щоб використати назву **Підкарпатська Русь** або **Рутенія**, - так, як тоді цю частину краю називали, - переклав на **Підкарпатська Росія**. Окреме видання має незначні, але відмінні додатки. В англійському примірнику читаємо вступ Дж. Ґордона, який звеличує красу і мистецьку творчість народного майстра та підкреслює факт, що "народне мистецтво нарешті вибороло собі право на серйозну увагу та пошану так званими любителями мистецтва". Він вважає, що "ми повинні вітати такі видання, які розширюють наше знайомство і обізнання з своєрідним мистецтвом маловідомих околиць". Він сумує над явищем в якому "модерна навала мануфактурної гидкості... вже затопила безліч європейського народного мистецтва." Причиною цього явища є

також, на його думку "занехання традиції і страта вільного часу". Під дозвіллям треба розуміти довгі зимові місяці, коли господарі не мали праці в полі і могли займатися творчою роботою, виготовляючи потрібні речі для власного вжитку, яким ніколи не бракувало мистецької орнаментики. Одним словом, під час зимового дозвілля і господарі, і пастухи займалися домашнім ремеслом. У французькому виданні автор вступної статті Деніс Рош подає докладні інформації про Сергія Маковського. У словацькому і російському примірниках подано докладні довідкові записки і анотовану бібліографію найвідоміших наукових праць із української і слов'янської фольклористики.

Автор книги Сергій Маковський був видатним російським поетом і мистецьким критиком. Його батько Константин Маковський (1839-1915) та брати Володимир Маковський (1846-1920) і Микола Маковський (1844-1886) були відомими російськими пейзажистами. І батько, і його брати часто мандрували Україною та майстерно змальовували розкішні українські краєвиди та картини українського народного побуту, як от *Дівич Вечір*, *Ярмарок на Україні* тощо. Живучи в Петербурзі Сергій Маковський, як провідний мистецький знавець та критик, організував виставки, видавав та був редактором мистецького журналу *Аполлон* і дописував до численних мистецьких журналів. Після большевицької революції він подався в екзил до Чехословаччини 1920 року і спершу жив у Празі, а згодом переїхав до Парижа. Історично чеські землі (Богемія, Моравія, Силезія) були частиною Австро-Угорської імперії. Після першої світової війни, після розпаду Австрійської імперії та після мирних договорів, де переможна сторона перетворила мапу Європи, створено нові держави та пересунено політичні границі. Так, 1918 року повсталася Чехословаччина як незалежна держава і складалася вона із чеських, словацьких та карпато-рутенських (Закарпаття) земель та їхнього населення. У 1924 році освітній відділ Ужгородської міської ради організував

виставку під назвою **Мистецтво і Життя Карпатської Русі**, що відбулася в Празі. Маковського, як мистецького спеціаліста та знавця народного мистецтва, попросили бути директором цього проекту. Щоб зібрати експонати, вив-

чити фольклор та творчість цього населення, Маковський понад шість місяців мандрував по цих карпатських околицях, і здебільшого пішки. Як він сам описує, "мандруючи від села до села", бо саме "у цих ізольованих поселеннях, притулених у підніжжя Карпат, в центрі первісних лісів, знаходяться найкращі сховища на-

сує, "мандруючи від села до села", бо саме "у цих ізольованих поселеннях, притулених у підніжжя Карпат, в центрі первісних лісів, знаходяться найкращі сховища народного мистецтва". У висліді цих мандрів зорганізовано виставку

спостереження та коментарі про маловідомий на той час карпатський край, його населення, культуру, яку він ще застав у первісному виді, чудом збережену до початку 20-го століття і яка згодом зникла через неминучі обставини.

Маковський зробив цікаве зауваження про стійке збереження населенням свого народного одягу. На його думку "наполегливість у збереженні народного одягу... можна зарахувати до глибини національного усвідом-

лення. Під яким підкоренням вони б не були (мадярів, швабів, поляків) рутенці зберігали свій народний одяг, який для них був немов їхній стяг. Це вказує на здоровий інстинкт, народний одяг був доцільною оберегою перед духовним поглинанням чужими елементами. І, коли після століть різновидного поневолення, карпатський селянин каже 'я рутенець', не забув свою рідну мову і зберіг свою православну віру в злуці з уніяцькою церквою, він мусить бути вдячний за це народному одязі своїх предків".

Це спостереження Маковського сказане в 1920-их роках можна застосувати до нас сьогодні. Коли українцям в критичних моментах повстає конечність зробити національне, політичне, чи патріотичне діло, чи учинити рішучий протест, ми одягаємо тоді національний стрій або вишивану сорочку. Успадкована століттями збережена традиція наших предків, одягання вишиваної сорочки чи народного строю у рішучих моментах завжди нас єднало, робило нас міцними, відпорними та незламними в минулому. Чи буде так і сьогодні? Не припиняймо передавати традицію цієї спадщини

теперішнім і майбутнім поколінням!

Любов Волинець

